

# Učiteljski Tovariš

Glasilo „Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Urejujeta:

Jakob Dimnik in Engelbert Gangl

učitelja v Ljubljani.

Izdajatelj in odgovorni urednik: Jakob Dimnik, Šubičeve ulice št. 3.

Vsebina: Dnevi boja. — Pro domo. — Svobodna šola — svobodni učitelji. — J. Dapajne! Zlostno-zanimive razsodbe. — Poziv. — Naši dopisi. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Listnica predništva. — Listnica upravnštva.

## Dnevi boja.

Teško je govoriti z ljudmi, ki ne ločijo  
osebe od stvari in stvari od osebe.

Resnica.

### III.

Se marsikaj bi lahko pisali pod tem zaglavjem. Prepričani pa smo, da ne izpreobrnemo svojih sovražnikov, naj jim razjasnimo svoje stališče še tako očividno. Na vsa naša utemeljena zavračanja nimajo temeljitih odgovorov. V predale svojih listov pritirajo to in ono osebo iz našega stanu, tam jo nekoliko polasajo in jo odpravijo z ironskim usmevom okolo zlobnozaokroženih ustnic. S tem — mislijo — je Roma locuta et causa finita. Da, kjer ne morejo stvari do živega, tam otepajo osebe iz edinega in jasnega namena, ki smo ga že označili v svojem listu, iz namena, da bi temu ali onemu kakorkoli škodovali. No, mi smo pa že pisali, da se prav nič ne bojimo in da rajši žrtvujemo sebe, nego da bi mirno trpeli početje svojih sovražnikov in da bi ne imeli odločne besede v obrambo svojih tovarišev, katerih zaupanje nas je postavilo na to mesto, na katerem stojimo in s katerega se ne premaknemo, dokler se bomo čutili vrednim tega zaupanja.

Čutimo samo potrebo, da razjasnimo svoje stališče na spodaj in na zgoraj. Morda tudi tistim, ki so danes še omahljivi, ki niso — kakor pravimo — ni krop, ni voda — odpremo oči, da bodo videli, kar mi že gledamo. S svojim dosedanjim pisanjem o boju naprednega učiteljstva s klerikalizmom smo to že dovolj jasno povedali in v vseh krogih smo zbudili zanimanje do slovenskega učiteljstva. In to je velik uspeh našega početja, na katerega smo ponosni!

Tovariši nam poročajo od mnogih strani, da se najširši krogi zanimajo za ta naš boj, da povprašujejo po našem listu in ga z zanimanjem prebirajo. Tako imamo na svoji strani malone ves slovenski narod in poskrbeli bomo, da zvedo o mučnem položaju slovenskega učiteljstva tudi drugorodni učitelji in po njihovih glasilih tisti, ki se zanimajo za gibanje učiteljstva.

Nikdar nismo iskali hvale in priznanja svojemu delovanju, a slovenski učitelj sme z vso pravico zahtevati, da se njegovo delovanje sodi vsaj pravično in da se mu ne podtikajo dejanja in namere, ki so mu tuje, in kakršnih ni nikdar in nikakor kriv.

Ker učimo v šolah o resnici in pravičnosti, ker nam velja zakon, da vzgajamo mladino versko-mravnostno, zatoorej tudi skušamo vsako nagibanje mladine k laži, nenravnosti in hudobnosti zatreti že v kali in ker vsak tak prestopok kaznujemo najstrožje, čutimo v sebi tudi pravico, da pobijamo neresnico, obrekovanje in podtikanje najodločnejše vedno in povsod, pa naj prihaja od katerekoli strani in s kateregakoli mesta!

Pionirje prosvete nas imenujejo. Ne zaslužili bi tega častnega nazivka, ako bi trpeli, da bi se po naši domovini ščepirila objestna laž, in najmanj bi bili vredni takega nazivanja, da ne zapremo onega pota, po katerem se skuša nepravično, slobno natolcevanje in obrekovanje naših sovražnikov, s katerim obkladajo nas vzgojitelje slovenske mladine, utihotupiti v njena srca.

Ker hočemo imeti narod poštenjakov in narod vrlih mož — tako pišemo, da bo imel tudi ta članek nekaj poetiskega vzleta, najsi nas zavoljo tega „Slovenec“ še bolj občuduje — zato bomo vedno najneizprosnejši zatiravci laži in obrekovanja, zato bomo vedno breobzirno zatirali vsak poskus, ki bi skušal zavajati našo mladino k vohunstvu in hinavstvu!

Početje klerikalnega časopisja dosega baš nasprotni namen. Radi bi nas naši neprijatelji razcepili in podjarmili ter nam izpodkopali med ljudstvom ugled. Da se ne zgodi niti prvo, niti drugo, o tem smo do duše prepričani. Kar nas je svojih, ti smo se v zadnjih dneh še tesneje združili med seboj, združili smo se tako tesno, da smo sploh odslej narazdružni. Vse učiteljstvo širom slovenske domovine je danes eno veliko telo, ki je močno in ki ne bo podleglo v še tako hudem bajnem viharju. Kar jih ni z nami — in teh je malo, četudi pravi „Slovenec“, da jih je več, kakor si mislimo! — je bolje, da se ločijo od nas in pobirajo stopinje za svojimi sovražniki, saj nikjer ni pravega razvitka, kjer so ovire in zapreke. Voz teče lepo in hitro samo po gladki cesti.

Da pa niso omajali našega upliva med preprostim narodom, to je sijajno pokazala sijajna zmaga zadnje volitve v odbor kmetijske družbe kranjske, katero so pomagali izvojevati učitelji. Da, to rečemo s ponosom, da je bil oni dan naš dan in da se je takrat pokazalo javno in odkrito, na kateri strani je naš slovenski kmet, ki ima največjo, neprecenljivo korist od ljudskega šolstva in od učiteljstva, ki deluje v njem! Imeli smo takrat

priliko, da smo govorili z mnogimi čvrstimi slovenskimi kmetovavci, obrtniki in trgovci. *Priznavali so vsi našo moč, naš ugled in našo vitalno važnost in potrebo za duševni napredek slovenskega naroda — in bili smo srečni mi med njimi, kakor so bili srečni oni med nami. To prijateljstvo se je sklenilo samo ob sebi — brez pritiska, brez terorizma, iz samega prepričanja, iz srčnih želja, da skušamo skupno vsi stanoviti, katerih srca gore za boljšo bodočnost našega naroda, privedi naše ljudstvo v dobo duševne svobode!*

*In da hodimo tem vrlim možem na čelu mi slovenski učitelji, tega nam ne more nihče odrekati, to nam je v čast in ponos! In dokler bomo še gibalni z mezincem, dotlej se bomo zavedali svoje važnosti, dotlej ne bomo hodili nazaj, nego vedno dalje in višje! . . .*

*Pa imamo tudi moč! V naše učilnice — v ta svetišča, kjer dihajo nedolžne duše in bijejo mehka srca — v naše učilnice nas je postavilo naše sveto zvanje, in tu je naše kraljestvo, kamor ne sme poseči zloben jezik! Tu delamo! Delamo mirno, tiho, brez hrupa, a delamo tem vztrajnejše, tem uspešnejše. O, imamo moč! In moč te moči bodo videli v polnem sijaju, v vsi zmagujoči popolnosti oni, ki se boje razumnega ljudstva in ki mečejo danes težke kamene na slovenske učitelje.*

A naše kože so trde — po Prešernu — podplat so čez in čez postale!

Zdi se nam umestno, da ponovimo tu besede, ki smo jih zapisali na strani 73. tega lista dne 1. malega travna 1898.:

„Mislimo — celo prepričani smo — da je naše učiteljstvo od svojega početka do danes toliko napredovalo, da ne moremo z besedo dovoljno označiti tega napredka. In da bo v bodočnosti napredovalo še bolj, to se nam zdi umevno samo ob sebi. Tisto slabo mnenje, ki je nekdanj vladalo v najboljših, najomikanejših krogih o našem učiteljstvu, se umika spoštovanju, ki se mu bo končno umaknilo popolnoma. Danes nam je prijatelj vsak, kdor ima razum in srce, kdor pa nima tega, ni z nami, a ni nam ga žal!“

To so menda dovolj jasne besede, ki veljajo zlasti za današnje čase in razmere.

## Pro domo.

### IV.

„Der gegenwärtige Schulkampf ist das letzte Aufflackern einer absterbenden Partei. Das Reichsvolksschulgesetz wird bestehen, weil es eine Nothwendigkeit für Volk und Reich ist.“

Hermann Ulbrich.

**S**olski svetnik Hermann Ulbrich je benediktinec in gimnazijski ravnatelj v Melku. Zgornje besede je govoril ta človekoljubni duhovnik in prijatelj nove šole ob priliki letošnje okrajne učiteljske konference v Melku. Kajpada, kolika razlika v mišljenju med tem blagim in plemenitim svečenikom in pa med našimi duhovniki, ki pišejo „Slovenca“, „Slovenski List“ in „Domoljuba“! Blagor tamošnjemu učiteljstvu, kateremu stoje v boju za novo šolo taki dostojanstveniki ob strani! Pri nas se pa bijemo in pehamo za novo šolo, katero nam je dal naš modri vladar, večinoma sami ljudski učitelji! Oh, kako bi bili veseli, ko bi imeli tudi mi med srednješolskimi ravnatelji in profesorji kaj takih zagovornikov nove

šole, kakor je šolski svetnik Hermann Ulbrich. Žal, da jih nimamo! Pri nas drže ti in drugi merodajni krogi križem roke ter hoté ali nehoté strežejo klerikalni stranki, ki izpodkopuje tla novi šoli in državnošolskemu zakonu, temu najdražjemu biseru avstrijskega zakonodajstva. In vendar mislimo, da jih ni na božjem svetu tako zagriženih nasprotnikov nove šole in novodobnega, svobodomiselnega učiteljstva kakor so slovenski klerikalci. Brezdnó, ki loči svobodomiselno slovensko učiteljstvo od slovenskih klerikalcev, je postalo že nepremostljivo in zato nam je slovenskim učiteljem pod sedanjimi razmerami stokrat ljubše, da sedi v kranjskem deželnem šolskem svetu nemški liberalcec dr. Schaffer, kakor pa če bi sedel v tej važni korporaciji n. pr. č. g. A. Koblar, č. g. Andrej Kalan ali pa kdo drugi iz te stranke. Tega mišljenja kakor mi je 99% slovenskega učiteljstva. Da je prišlo tako daleč, da je postala sprava svobodomiselnega učiteljstva s klerikalci nemogoča, temu sta kriva v prvi vrsti naskok klerikalcev in pisava klerikalnih listov, osobito „Domoljuba“ na novo šolo in svobodomiselno učiteljstvo. Toliko laži, obrekovanj in natolcevanj, denuncijacij, zavijanja in podtikanja napram slovenskemu učiteljstvu, kolikor jih je nakopičenih v „Domoljubovi“ 19. številki z dne 5. vinotoka t. l., ni najti tudi v najgršem židovskem listu. Ta pisava in ta vsebina bo ostala s črnimi pisnimi zapisana v zgodovini slovenskega učiteljstva.

Z več strani se nam je izrazila želja, da v trajen spomin na „dobrohotnost“ klerikalcev do učiteljstva ponatisnemo vsebino tega spisa, ki ga je pisala strast in sovraštvo do učiteljstva. Tej želji ustrezamo brez komentarja, katerega si bo lahko napravil vsakdo sam. Dotični članek slove:

### „Slovenski učitelji, odločite se!“

Zelo važno stvar, s katero se mora seznaniti vse slovensko ljudstvo, od mestnih palač do zadnje planske koče, dajemo danes v prevdarek slovenskemu učiteljstvu. Ker se pa stvar tiče vseh Slovencev, zlasti vseh slovenskih staršev, prosimo, da jo vsakdo natančno preudari. „Domoljub“ je kratko presodil avstrijske šolske postave in popisal avstrijsko učiteljstvo. Naj prebere vsak ona dva članka, in na to naj prevdari to, kar pišemo danes o slovenskih učiteljih. Mi bomo navedli samo dejstva, slovenski starši, vi jih premislite, slovenski učitelji, vi se pa odločite! — Te številke ne dajte otrokom v roke, ker bi se pohujšali, če bi zvedeli resnico o svojih učiteljih!

### I. Hlapci liberalne stranke.

Slovenskim učiteljem stojé sedaj na čelu možje, kateri so se popolnoma podali v liberalno stranko in ji služijo kot njeni najzvestejši hlapci. Ta stranka je brezverska, kmetu sovražna, deluje za javno nesramnost in ima za glasilo „Slovenski Narod“, ki je najsurovejši list na avstrijskem jugu. Mi gospodoma Dimniku in Jelencu ne vidimo v srce, in zato ne preiskujemo, ali delata tako iz prepričanja, ali pa zato, ker upata, da si bosta priklečevala s takim ravnanjem boljšo službico — to je njuna stvar. Neovržna resnica je, da je vodstvo „Zaveze“ učiteljstvo vdinjalo kot dekle pri liberalcih, naščuvalo je proti duhovščini in je privedlo v tabor, ki je krščanskemu ljudstvu sovražen. Navdali so učiteljstvo z liberalnimi mislimi; liberalstvo pa razdira rodbinsko življenje, ne priznava katoliške vere, odgaja deco v brez-